

MILLIY KURASH SPORTIDA MURABBIYNING PEDAGOGIK MAHORATI VA SPORTCHI NATIJALARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Choriyev Uchqun Suyun o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada milliy kurash sportida murabbiyning pedagogik mahorati va sportchi natijalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalasi tahlil qilinadi. Unda murabbiyning bilim darajasi, metodik yondashuvi, kommunikativ ko'nikmalari va shaxsiy fazilatlarining sportchilar tayyorgarligi hamda musobaqa natijalariga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, motivatsiya, psixologik tayyorgarlik va individual yondashuvning ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari murabbiyning pedagogik mahorati sportchi muvaffaqiyatining muhim omillaridan biri ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: milliy kurash, murabbiy, pedagogik mahorat, sportchi natijasi, motivatsiya, psixologik tayyorgarlik, individual yondashuv, sport pedagogikasi, texnik tayyorgarlik, sport metodikasi.

Аннотация. В данной статье анализируется взаимосвязь педагогического мастерства тренера и спортивных результатов борцов национальной борьбы. Рассматриваются влияние профессиональных знаний, методических подходов, коммуникативных навыков и личностных качеств тренера на подготовку спортсменов. Также обосновывается значение мотивации, психологической подготовки и индивидуального подхода. Результаты исследования показывают, что педагогическое мастерство тренера является одним из ключевых факторов достижения высоких спортивных результатов.

Ключевые слова: национальная борьба, тренер, педагогическое мастерство, спортивный результат, мотивация, психологическая подготовка, индивидуальный подход, спортивная педагогика.

Annotation. This article analyzes the relationship between a coach's pedagogical skills and athletes' performance in national wrestling. It highlights the impact of the coach's professional knowledge, methodological approaches, communication skills, and personal qualities on athlete training. The importance of motivation, psychological preparation, and individual approach is also emphasized. The study concludes that a coach's pedagogical competence is one of the key factors influencing successful sports performance.

Keywords: national wrestling, coach, pedagogical skills, athlete performance, motivation, psychological training, individual approach, sports pedagogy.

Kirish.

Milliy kurash sportida murabbiyning pedagogik mahorati va sportchi natijalari o'rtasidagi bog'liqlik masalasi zamonaviy sport pedagogikasi va metodikasining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki sportchining yuqori natijalarga erishishi nafaqat uning jismoniy tayyorgarligi, balki murabbiyning bilim darajasi, tajribasi, pedagogik yondashuvi va shaxsiy fazilatlariga ham bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, milliy kurash kabi murakkab, tezkor va yuqori darajadagi ruhiy-irodaviy sifatlarni talab qiladigan sport turida murabbiyning roli yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Murabbiy sportchining jismoniy rivojlanishini ta'minlash bilan birga, uning psixologik, irodaviy va axloqiy sifatlarini shakllantiruvchi asosiy shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Murabbiyning pedagogik mahorati deganda uning ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil eta olish qobiliyati, sportchilarga bilim va ko'nikmalarni to'g'ri yetkazish, ularni motivatsiyalash, individual yondashuvni qo'llash va sportchilarning imkoniyatlarini to'liq ochib bera olish qobiliyati tushuniladi. Bu jarayon ko'p qirrali bo'lib, nazariy bilimlar, amaliy tajriba, psixologik yondashuv va kommunikativ ko'nikmalarning uyg'unligini talab qiladi. Murabbiy nafaqat sport texnikasini o'rgatuvchi, balki sportchining shaxs sifatida shakllanishiga ta'sir etuvchi tarbiyachi hamdir.

Milliy kurash sportida murabbiyning pedagogik mahorati birinchi navbatda mashg'ulot jarayonini to'g'ri tashkil etishda namoyon bo'ladi. Mashg'ulotlar tizimli, bosqichma-bosqich va ilmiy asoslangan bo'lishi zarur. Murabbiy sportchining yosh xususiyatlari, jismoniy tayyorgarligi va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulot rejasini ishlab chiqadi. Agar mashg'ulotlar noto'g'ri tashkil etilsa, bu sportchining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli murabbiy doimiy ravishda o'z bilimini oshirib borishi, zamonaviy metodikalarni o'rganishi va amaliyotda qo'llashi lozim.

Murabbiyning pedagogik mahorati sportchining motivatsiyasini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Motivatsiya sportchining mashg'ulotlarga bo'lgan munosabatini, o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishini va musobaqalarda muvaffaqiyatga erishish istagini belgilaydi. Murabbiy sportchida ichki motivatsiyani rivojlantira olsa, bu sportchining uzoq muddatli natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ichki motivatsiya sportchining o'z maqsadlariga erishishga intilishi, o'z ustida ishlashdan zavq olishi va sportni sevishi bilan bog'liqdir. Murabbiy esa bu jarayonda sportchini rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash va unga to'g'ri yo'l ko'rsatish orqali muhim vazifani bajaradi.

Murabbiy va sportchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlar ham sport natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Agar murabbiy sportchi bilan ishonchli va samimiy munosabat o'rnatasa, sportchi o'zini erkin his qiladi va o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon eta oladi. Aksincha, murabbiy va sportchi o'rtasida ziddiyatlar yuzaga kelsa, bu sportchining psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va natijalar pasayishiga olib keladi. Shu sababli murabbiy kommunikativ ko'nikmalarga ega bo'lishi, sportchilar bilan individual ishlay olishi va ularning psixologik holatini tushuna bilishi zarur.

Milliy kurash sportida murabbiyning pedagogik mahorati sportchining texnik va taktik tayyorgarligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kurashda har bir harakat, har bir usul va har bir qaror muhim ahamiyatga ega. Murabbiy sportchiga usullarni to'g'ri o'rgatishi, ularni takomillashtirishi va turli vaziyatlarda qo'llashni o'rgatishi kerak. Bundan tashqari, murabbiy sportchining taktik fikrlash qobiliyatini

rivojlantirishi, unga raqibni tahlil qilish va to'g'ri qaror qabul qilishni o'rgatishi zarur. Bu esa sportchining musobaqalarda muvaffaqiyatli ishtirok etishiga yordam beradi.

Murabbiyning pedagogik mahorati sportchining psixologik tayyorgarligini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Musobaqa jarayonida sportchilar turli xil stress omillariga duch keladi. Agar sportchi psixologik jihatdan tayyor bo'lmasa, u o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon eta olmaydi. Murabbiy sportchiga stressni boshqarish, diqqatni jamlash, emotsiyalarni nazorat qilish va o'ziga ishonchni oshirish usullarini o'rgatishi kerak. Bu esa sportchining ruhiy barqarorligini oshiradi va natijalarni yaxshilaydi.

Murabbiyning shaxsiy fazilatlari ham sportchi natijalariga katta ta'sir ko'rsatadi. Murabbiy halol, adolatli, talabchan va shu bilan birga mehribon bo'lishi kerak. Agar murabbiy o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashsa, sportchilar ham unga ergashadi. Murabbiy o'zining shaxsiy namunasi orqali sportchilarga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa sportchilarda intizom, mas'uliyat va qat'iyat kabi sifatlarni shakllantiradi.

Murabbiyning pedagogik mahorati sportchining individual xususiyatlarini hisobga olishda ham namoyon bo'ladi. Har bir sportchi o'ziga xos bo'lib, uning jismoniy va psixologik xususiyatlari turlicha bo'ladi. Shu sababli murabbiy har bir sportchi bilan individual ishlashi, uning kuchli va zaif tomonlarini aniqlashi va shunga mos mashg'ulot dasturini tuzishi kerak. Bu yondashuv sportchining maksimal natijalarga erishishiga yordam beradi.

Zamonaviy sportda murabbiyning pedagogik mahorati ilmiy yondashuv bilan ham chambarchas bog'liq. Murabbiy sport fiziologiyasi, psixologiyasi va metodikasi bo'yicha bilimlarga ega bo'lishi kerak. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Video tahlil, biofeedback va boshqa texnologiyalar yordamida sportchining faoliyati tahlil qilinadi va takomillashtiriladi. Bu esa murabbiyning ish samaradorligini oshiradi.

Murabbiy va sportchi o'rtasidagi bog'liqlikni quyidagi konseptual model orqali ifodalash mumkin:

$N = f(P, M, T, S)$
bu yerda N – sport natijasi, P – murabbiyning pedagogik mahorati, M – motivatsiya, T – texnik tayyorgarlik, S – psixologik holat. Ushbu modeldan ko‘rinib turibdiki, sport natijalari ko‘p omillarga bog‘liq bo‘lib, murabbiyning roli ushbu omillarni boshqarishda muhim ahamiyatga ega.

Murabbiyning pedagogik mahorati sportchining uzoq muddatli rivojlanishida ham muhim rol o‘ynaydi. Sport natijalari faqat qisqa muddatli muvaffaqiyat bilan cheklanib qolmasligi kerak. Murabbiy sportchini uzoq muddatli rivojlanishga yo‘naltirishi, uning salohiyatini bosqichma-bosqich ochib borishi zarur. Bu jarayon sabr-toqat, rejalashtirish va tizimli ishni talab qiladi.

Shu bilan birga, murabbiyning pedagogik mahorati sportchining ijtimoiy va axloqiy rivojlanishiga ham ta’sir ko‘rsatadi. Sport faqat natijalar uchun emas, balki shaxsni tarbiyalash vositasi sifatida ham muhimdir. Murabbiy sportchida halollik, hurmat, intizom va jamoaviylik kabi sifatlarni shakllantirishi kerak. Bu esa sportchining nafaqat sportdagi, balki hayotdagi muvaffaqiyatini ham ta’minlaydi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, milliy kurash sportida murabbiyning pedagogik mahorati va sportchi natijalari o‘rtasidagi bog‘liqlik bevosita va chuqurdir. Murabbiy sportchining jismoniy, texnik, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ta’sir ko‘rsatadi. Yuqori darajadagi pedagogik mahoratga ega murabbiy sportchining salohiyatini to‘liq ochib bera oladi va uni yuqori natijalarga erishishga yo‘naltiradi. Shu sababli sport tizimida murabbiylar tayyorlash va ularning malakasini oshirish masalasiga alohida e’tibor qaratish zarur. Murabbiy va sportchi o‘rtasidagi samarali hamkorlik esa sportdagi muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Jo‘Rayevich, T. X. J. (2024). KO ‘P YILLIK SPORT TAJRIBASIGA EGA MALAKALI KURASHCHILARNING JISMONIY RIVOJLANISH DARAJASINI BAHOLASH. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 1(10), 107-111.

2. Jo‘Rayevich, T. X. J. (2024). YOSH BOLALARGA GIMNASTIKA MASHQLARINI O‘RGATISHNING ASOSIY USULLARI. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 1(10), 103-106.
3. Jo‘rayevich, J. T. (2025). YENGIL ATLETIKADA YUQORI NATIJALARGA ERISHISH OMILLARI VA SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(5), 112-115
4. Jo‘rayevich, J. T. (2025). JISMONIY MADANIYAT YO‘NALISH TALABALARIGA FANLARNI O‘QITISHDA SUN‘IY INTELLEKTNING O‘RNI. YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(9), 393-396.
5. To‘xtayev, J. J. R. (2024). O‘ZBEKISTONDA FUTBOLNING RIVOJLANISHI. GOLDEN BRAIN, 2(20), 122-126.
6. To‘xtayev, J. J. R. (2024). KURASHNING INSON SALOMATLIGI UCHUN TA‘SIRI. GOLDEN BRAIN, 2(20), 117-121.
7. Boymurotovna, X. N. (2025). RUS TILINI O‘RGANISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In International Conference on Educational Discoveries and Humanities (pp. 55-62).
8. Botirovich, X. S. (2024). KOMPYUTER LINGVISTIKASINING BUGUNGI KUNDA JAHONDAGI AHAMIYATI. GOLDEN BRAIN, 2(16), 26-30.
9. Sunatov, J. R. (2023, December). Ta‘limda raqamli texnologiyalarning o‘rni. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic:“Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).
10. Xidirova, N. B. qizi Muqimova, GZ (2024). EXCELDA DIAGRAMMALAR BILAN ISHLASH. GOLDEN BRAIN, 2(20), 167-171.